

שיחה לעם

עש"ק פרשת בהעלותך תשע"ג

רעיון תמציתי לפרשת השבוע - מהרבי מליובאוויטש

מוחה של בקשה

לפי זה יובן מהו "גנותן של ישראל" שלא הקריבו קרבן פסח במדבר. בראותם את אלה שטענו ותבעו "למה נגרע" מהקרבת הפסח (בשנה הראשונה להיותם במדבר) והקב"ה נענה לבקשתם ונתן להם "פסח שני", היה עליהם לזעוק ולבקש מהקב"ה "למה נגרע" מהקרבת הפסח בכל שלושים ותשע השנים במדבר. ומשום שלא עשו כך, נחשב להם הדבר לגנאי.

נכון אמנם שהקב"ה תלה מצוה זו בכניסתם לארץ, אך מדוע ישראל השלימו עם המצב ולא ביקשו על כך מהקב"ה. העובדה שמצות קרבן פסח תלויה בכניסתם לארץ אינה מצדיקה השלמה עם המצב, שכן מצוה זו שייכת גם במדבר ואינה קשורה דווקא לארץ⁵. והראיה, שהם אכן הקריבו את הפסח במדבר בשנה הראשונה. אלא **שלפועל** לא נתחייבו במצוה זו עד כניסתם לארץ.

ולכן, לו היה בלבם רגש של אכפתיות והיו פונים מיוזמתם לקב"ה בתביעה לקיים את מצות הפסח גם בשנים הבאות עד בואם לארץ - בוודאי שבקשתם היתה מתקבלת והקב"ה היה מאפשר להם להקריב את הפסח במשך כל השנים הללו.

הלא דברים קל וחומר: אם תביעתם של יהודים **אחדים** התקבלה והקב"ה נתן להם **מועד נוסף** להקרבת הפסח - "פסח שני"⁶, על אחת כמה וכמה אם **כל ישראל** היו דורשים ותובעים להקריב את הפסח **במועדו** בכל שנות נדודיהם במדבר - בוודאי הקב"ה היה נענה לבקשתם⁷.

משום כך דחתה התורה פרשייה זו ולא פתחה בה את ספר במדבר. שכן לא מתאים לפתוח את הספר בעניין שנושא עמו גנאי על ישראל⁸, בהתאם ליתר חומשי התורה - שהפתחה היא בחיבתן של ישראל דווקא⁹.

מכאן רואים את חשיבות הבקשה והתביעה "למה נגרע". אשר על כן, אין לאבד תקווה ולסמוך על הקב"ה שכשהוא ירצה - אזי יביא לנו את משיח, אלא על כל אחד להתפלל ולתבוע על החשת הגאולה בכל התוקף¹⁰, וזו בטח תפעל את בוא הגאולה, כפי שאנו אומרים בתפילה "את צמח דוד עבדך **מהרה** תצמיח", במהרה בימינו אמן.

(על-פי לקוטישיחות חלק כ"ג, שיחה א)

פרשתנו, הפרשה השלישית בספר במדבר, מספרת על מצות קרבן הפסח שקיימו ישראל במדבר בחודש ניסן - "בחודש הראשון... ויעשו בניישראל את הפסח במועדו"¹.

שואל רש"י, מדוע פתחה התורה את ספר במדבר במפקד שהתקיים בחודש אייר², ולא בעניין הפסח שהתקיים חודש לפני כן, בחודש ניסן? הלא כך היה סדר האירועים מבחינה כרונולוגית! ומסביר: "מפני שהיא **גנותן** של ישראל - שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד". אמנם הקרבת הפסח מביעה חביבות ושבח - שישאל קיימו את ציווי ה', בכל זאת טומן הדבר בחובו עניין של גנאי, ומשום כך לא פתחה התורה את ספר במדבר בפרשה זו.

במבט שטחי נראה, כי הגנות המופיעה כאן חמורה ביותר, שכן כיצד ייתכן שישאל התעלמו מציוויי של הקב"ה ומנעו עצמם מלהקריב קרבן פסח בכל שאר השנים ששהו במדבר. אולם עיון קל בסוגיה זו מערער, לכאורה, קביעה זו.

רש"י כותב במקום אחר³: "תלה הכתוב מצוה זו [קרבן פסח] בביאתם לארץ, ולא נתחייבו במדבר אלא פסח אחד שעשו בשנה השנית על-פי הדיבור". לפי דבריו עולה התמיהה: מהי הגנות בכך שלא הקריבו את הפסח במשך שלושים ותשע שנים, הרי הם לא נצטוו על כך? מלכתחילה הציווי נועד לזמן שיכנסו ישראל לארץ (ומאז יקבע החיוב לדורות), ואילו הקרבת הפסח היחידה במדבר - נעשתה כהוראת שעה באופן חד-פעמי⁴!

והביאור בזה:

בהמשך הפרשה מספרת התורה על מספר אנשים שלא יכלו להשתתף בהקרבת הפסח בשל היותם טמאים. לכאורה הם היו פטורים מהקרבת הקרבן, ובכל זאת פנו למשה בבקשה שלא יגרע חלקם מהקרבת הפסח, באומרים: "למה נגרע", למה שנפסיד את קרבן הפסח. הם הבינו שאם לא יקריבו את הפסח יהיה זה 'גרעון' עבורם. ובעקבות כך נתן להם הקב"ה מועד נוסף להקריב את הפסח ב"ד באייר ("פסח שני").

¹ פרק ט' פסוק א'.

² כדברי הפסוק בתחילת במדבר "באחד לחודש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים".

³ על הפסוק "והיה כי תבוא אל הארץ... ושמרתם את העבודה הזאת" - שמות י"ב, כ"ה.

⁴ בעלי התוספות (מסכת קידושין דף ל"ז עמוד ב' דיבור המתחיל 'הואיל') מסבירים, שהגנות היתה בעצם שהייתם 40 שנה במדבר ובאי כניסתם לארץ בעקבות חטא המרגלים, ומפני עיכוב זה הפסידו את מצות הפסח. כלומר, הגנות היתה בשל העיכוב שנוצר עקב חטאיהם (וכן פירשו כמה ממפרשי רש"י). אולם הסבר זה אינו מתקבל ברמת הפשט - פירושו של רש"י על התורה, כי לפי זה הגנות אינה על שלא הקריבו את הפסח אלא על כך שהתעכבו ארבעים שנה מליכנס לארץ! בנוסף לכך, הגנות לפי זה שייכת **לכל המצוות התלויות בארץ**, ולא מתאים לייחס את הגנות דווקא לקרבן פסח (ואדרבה, את שאר מצוות התלויות בארץ לא קיימו ישראל כלל, ואם כן יש בהן גנות גדולה יותר מקרבן הפסח שהקריבו פעם אחת). ובכלל תמוה לדבריהם, שכן בפרשה זו כלל לא מוזכר עניין חטא המרגלים שבעקבותיו לא נכנסו לארץ. ממסע זה הראשון נסעו ישראל על-מנת להיכנס לארץ (תוך שלשה ימים - ראה רש"י פרק י' פסוק כ"ט). ואם כן קשה לומר שזוהי הגנות שאלה מתכוון רש"י. לא נזכרה כאן גנותן של ישראל כלל ועיקר! וראה גם רמב"ן על הפסוק.

הסבר נוסף מובא בביאור "גנותן של ישראל", שמפני חטאיהם לא נשבה רוח צפונות ולכן היתה להם סכנה לקיים לבניהם ברית מילה - דבר שמנע מהם לעשות קרבן פסח ("עומר נגא" - פירוש הברטנורא על רש"י). אבל לפי הסבר זה היו פטורים מעשיית הפסח רק אלו שנולדו להם בן זכר מזמן ציאת מצרים, והרי מרש"י מוכח שאף אחד לא עשה את הפסח (מלבד הפסח הראשון). נוסף לכך, מלשון רש"י "תלה הכתוב מצוה זו בביאתם לארץ" תלה הכתוב מצוה זו בביאתן לארץ מוכח שאי עשיית הפסח במדבר אינה קשורה לכך שלא עשו ברית מילה.

⁵ כמו שאר מצוות התלויות בארץ, כתרומות ומעשרות, שהן קשורות במהותן לארץ ישראל דווקא.

⁶ למרות הכלל 'עבר זמנו - בטל קרבנו'.

⁷ במיוחד שזו לא מצוה 'חדשה', שהרי הם כבר הקריבו פסח בשנה הראשונה בהיותם במדבר על

פי ציווי ה'. הם היו יכולים לבקש להחיל את החיוב גם על שאר השנים שיהיו במדבר.

⁸ ריש לשאול: מדוע משה ואהרן לא עשו זאת במקומם? והביאור הפנימי בזה: אילו הם היו פונים

לקב"ה ומבקשים להקריב את הפסח והיו נענים בחיוב, היה הדבר מבליט ומגלה יותר את גנותם

של ישראל שלא ביקשו זאת. משום כך רועי ישראל אלה משכו ידם מפנייה אישית שלהם לקב"ה,

ויותר על העילוי שיכלו להשיג על-ידי בקשתם - כדי לא לפגוע בכבודן של ישראל (כפי שמצינו

אצל משה שמסר את נפשו עבור ישראל באומרו "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת" - כיתשא

פרק ל"ב פסוק ל"ב).

⁹ כפירוש רש"י בתחילת כל ספר. בחומש בראשית: "מה טעם פתח ב'בראשית'?" משום כח מעשיו

ומנאן... להודיע חיבתך. בחומש ויקרא: "ויקרא אל משה - לכל דברות ולכל אמירות ולכל ציונים

קדמה קריאה לשון חיבה". בחומש במדבר (חומש הפקודים): "מתוך חיבתך לפניו מונה אותם כל

שענה". גם חומש דברים העוסק ב"דברי תוכחות", הרי התוכחות שבתחילת הספר נכתבו ברמז -

"מפני **כבודן של ישראל**".

¹⁰ ראה בארוכה תורת מנחם תשד"מ חלק ג' (עמוד 1679) (סוכס במסגרת זו לפסח שני).